

Una doctora sèrbia, l'heroïna de **Kosovo**

“La pau s’ha aconseguit parlant”, diu Natasa Kandic, l’activista sèrbia que ha convertit la seua biografia en exemple de valentia cívica. Així ho ha entès la Universitat de València, que el passat 31 de maig la va investir com a doctora Honoris Causa. Kandic, sèrbia de soca-rel, ha denunciat, malgrat totes les amenaces que ha rebut, els abusos dels seus propis compatriotes a Kosovo.

La guerra dels Balcans i la situació política que la va produir ha constituït, sens dubte, el motiu de major vergonya per a aquesta Europa que pretén constituir-se com una unitat econòmica i, de moment pareix que en menor mesura, política. [...] Però, en tota crisi de la humanitat apareixen persones exemplars que, amb enorme valentia i sacrifici personal, es rebel·len contra la injustícia i l’agressió, i que donen l’exemple d’allò que cal fer i que la majoria no fa.”

Amb aquestes paraules, el catedràtic Juan Carlos Carbonell introduïa la cerimònia de la investidura de Natasa Kandic, activista sèrbia de drets humans, com a doctora Honoris Causa de la Universitat de València, el 31 de maig passat.

En el Kosovo actual, on el record de la crueltat de les massacres fa alternar, en la majoria de la població albanokosovesa, l’odi o el recel cap a les persones d’origen eslau, aquesta sèrbia de soca-rel té totes les portes obertes. Mentrestant, en la mateixa Sèrbia, fins fa poc la tractaven de “venuda a Occident”, de “traïdora a la pàtria”... Les coses han canviat amb el nou govern, i ara ella es pot expressar públicament (i cal dir que no s’està de fer-ho), sense témer més per la seua vida, encara que tampoc no li faltien enemics, ni acusacions d’“antipatriotisme”.

Entre altres activitats en el camp dels drets humans, cal destacar la fundació del Fons del Dret Humanitari, l’any 1992. Aquest organisme s’ha dedicat a recollir proves de violacions de drets

humans i de crims de guerra a Bòsnia, Croàcia, Prishtina i Sèrbia. Actualment té despatxos a Belgrad (Sèrbia), Podgorica (Montenegro), Prishtina i Prizen (Kosovo). Part de la seua feina la va editar l’any passat, en català i en castellà, l’ONG barcelonina Plataforma x Kosovo.

—Què la va empenyar a involucrar-se en la defensa dels drets humans?

—**La Iugoslàvia de començament dels noranta era el resultat d’una política nacionalista que postergava la inevitable fi del comunisme. Milosevic i els seus partidaris havien aconseguit adoctrinar quasi tots els serbis del carrer, mentre que els intel·lectuals callaven o fins i tot se li avançaven en el projecte de la Gran Sèrbia. Uns quants de nosaltres vam decidir que havíem de reaccionar, i el fruit del nostre compromís va ser el llibre *Kosovski cvor (El nus de Kosovo)*, en què desemmascaràvem la propaganda antialbanesa destinada a fomentar l’odi contra aquesta nació. El nacionalisme, de rebot, es desenvolupava també en les altres entitats de l’ex-Iugoslàvia, però jo no m’he encarregat mai de criticar, per exemple, el règim croat. Em sembla que en aquest camp s’ha de començar pel propi pati. En definitiva, he decidit fer el possible per oferir un testimoni dels fets comesos per les forces armades, la policia o la justícia del meu país.**

—Vostè ha acudit sempre als llocs dels fets, indiferent al perill, la guerra o les amenaces. Com se sentia?

"Milosevic i els seus partidaris havien aconseguit adoctrinar quasi tots els serbis, mentre que els intel·lectuals callaven o se li avançaven en el projecte de la Gran Sèrbia."

—Més que res, he sentit impotència. La meua reputació ha fet que la gent s'espere de mi més del que jo podia fer. Sempre m'he mogut sense por entre els policies serbis o els guerrillers de l'UÇK (Exèrcit d'Alliberament de Kosovo). Al juny de 1999, en la ciutat occidental de Gjakova, hi va haver un perillós buit de poder, quan els militars s'havien retirat i la KFOR (For-

ces Internacionals per a Kosovo) encara no havia arribat. Vaig entrar a la ciutat quan els policies i els paramilitars endarrerits incendiaven casa per casa. La població se'm va tirar a sobre, em va suplicar que fera arribar-hi les tropes de la KFOR com abans millor. Víst el seu estat de pànic, era inútil explicar-los que jo no tenia ni l'autoritat ni el mandat per exigir res

a les forces internacionals. De manera que em vaig posar en camí i, a pocs quilòmetres d'aquí, em vaig trobar amb les tropes italianes que avançaven a pas lent, controlant cada pam de terreny, perquè acompanyaven un militar d'alta graduació. Gràcies a uns periodistes italians presents, vaig aconseguir convèncer l'oficial perquè destacara uns quants cotxes de soldats, que vaig guiar fins la ciutat, i ens posàrem a patricular. Això va tallar, en efecte, l'afany piròman de les forces sèrbies, que van iniciar la retirada. Vaig tenir la sort de sortir-me'n amb la meua, gràcies a un feliç concurs de circumstàncies.

—El seu coratge, fins i tot abstractant episodis impressionants com aquest, li ha valgut ser considerada com una heroïna entre la població kosovesa.

—Mesos més tard, vaig tornar justament a Gjakova, a cercar uns civils serbis desapareguts. Un jove, amb l'uniforme de l'UÇK, em va dir: "Sé que vostè està de la nostra banda, però millor que no pregunte més sobre aquesta qüestió." Li vaig contestar que havia estat del costat dels oprimits, i de ningú més. En tot cas, no d'algú com ell, que havia aparegut després que tot s'acabara. Li vaig exigir que s'apartara o que em portara al comandant.

—Vostè no creu que els crims de postguerra contra els civils serbis van ser actes de venjança?

—En absolut. Jo coneixia bé les famílies que havien patit tragèdies molt greus i, per molta ràbia i odi que tinguen, no tenien ganes de matar. Els qui s'havien enrolat en l'UÇK per un ideal, una vegada aconseguit l'alliberament, van tornar a sa casa i a la seua vida. Els qui havien entrat en la guerrilla per un altre motiu, van continuar amb les armes i es van dedicar a l'extorsió, a perseguir els no-albanesos, i fins i tot dels albanesoskosovesos que gosaren alçar la veu contra ells. Els pitjors, en tot cas, eren com el xicot que he mencionat, aquests "guerrillers" de després de la guerra, una colla de bandolers i mafiosos.

—Ha notat algun canvi en la posició dels albanokosovesos cap als serbis,

durant aquests dos anys de postguerra?

—Individualment, molt. Una persona com Adem Demaçi, que havia estat portaveu de l'UÇK, està molt compromès amb la defensa de les minories. Cada vegada hi ha més intel·lectuals que es comprometen públicament amb la convivència interètnica. Però tot això serà inútil mentre que no s'haja eradicat el terrorisme i la violència.

—Què opina de la recent proposta del ministre Covic sobre la partició de Kosovo en enclavaments ètnics?

—Aquest ha estat un dels seus pitjors errors. S'ha basat en unes anàlisis antiquades i ha eixit amb una proposta políticament caduca.

—La preocupació dels serbis de Kosovo és comprensible en la mesura que continuen essent blanc de l'odi i de la violència.

—Crec que la seua situació millorarà quan les autoritats internacionals aconseguen restablir un estat de llei a Kosovo. Els funcionaris de la UNMIK (l'administració internacional) mostren una certa desídia, però també existeix la realitat d'un magistrat que arrossega els defectes del règim anterior, persones difícils de reciclar en els valors europeus actuals. Quant al poble, la recuperació de la confiança és cosa de temps.

—Mentrestant, els serbis no estan en condicions de portar una vida normal. Què es pot fer per resoldre aquesta qüestió tan urgent?

—És una feina per a totes dues parts. Els serbokosovesos han d'assumir que viuen a Kosovo, en una realitat distinta a l'acostumada. Buscar assistència tècnica i professional de Belgrad, però quant als afers purament polítics, han de pensar en les institucions de Kosovo. Si participen en la seua configuració, podran fer valer les seues posicions i exigències. Quant als albanokosovesos, no canviarà res fins que ells no entenguin que el futur del seu país depèn principalment del seu comportament democràtic amb les minories.

—Vostè continua plantant cara també a les autoritats sèrbies actuals i defensa les minories ètniques (albanesos, gita-

"Els mitjans occidentals es comporten com si el conflicte haguera acabat."

nos, musulmans, hongaresos, etc.) o confessionals, com per exemple els testimonis de Jehovà. La seua reacció contra la decisió administrativa d'impedir la importació de literatura "especialitzada" d'una secta, ha causat molt de rebombori i molts dilemes intel·lectuals.

—Qui ha establert que els testimonis de Jehovà són una secta perillosa? No hi ha cap decisió legal d'aquesta índole, i cap buròcrata té el dret d'interpretar la llei segons el seu lliure albir. A més, és absurd crear problemes i perills allà on no n'hi ha. Avui dia, la secta més perillosa a Sèrbia és el nacionalisme. Molts alçaren el crit al cel en veure aparèixer, després de la guerra, dones abanokosoveses amb el xador, o homes amb les barbes llargues típiques dels radicals musulmans. Agrupacions islàmiques, que es presentaven sota la denominació d'ONG, recorrien a incentius en metàl·lic per convèncer els musulmans kosovesos perquè adoptaren aquests comportaments. Jo no em preocupava perquè sabia molt bé que es tractava d'inversions a fons perdut. La religió a Kosovo importa molt més que a Bòsnia, per exemple. Jo

considere els kosovesos quasi com ateus. I, és clar, el fenomen va durar tant com els marcs que els interessats havien cobrat. Quan un ministre d'un país àrab va proposar finançar la construcció de cinquanta mesquites, el primer a reaccionar en contra, públicament i violentament, va ser un exoficial de l'UÇK, Naim Maloku.

—És vostè optimista respecte a la democratització de Sèrbia?

—Sí, encara que continue sent realista: Milosevic continua en la presó, però hi ha mig miler de persones involucrades en la cadena de comandaments que serà difícil encausar. El ministre d'Interior, Mihajlovic, acaba de reconèixer que Milosevic havia ordenat suprimir les proves dels crims de guerra durant els bombardejos. És una afirmació gravíssima perquè implica el reconeixement de la responsabilitat de l'estat en aquests crims. No hi ha dubte que persones de l'antic règim, que encara continuen en el poder, faran el possible per fer desaparèixer les proves d'aquests crims.

—Com valora el paper de la comunitat internacional als Balcans?

—Parlant del present, diria que és ambivalent. És gràcies a la seua presió que els serbis i els albanesos s'han assegut a negociar i han aconseguit un acord pacífic sobre la vall de Preshevo, al sud de Sèrbia. Però alhora, es percep clarament que els diplomàtics estan cansats dels Balcans. Això es reflecteix sobretot en els mitjans de comunicació occidentals, que es comporten com si en aquesta zona tot haguera acabat. Res més lluny de la veritat. Justament, es necessita tota l'atenció del món democràtic per evitar que el procés descarrille.

—Quina evolució preveu per al conflicte macedoni?

—Trobe que la comunitat internacional ho ha deixat clar: el temps de les armes ha acabat. Això val per als dos bàndols. Bon exemple del que cal fer és el que està passant al sud de Sèrbia. La pau s'ha aconseguit parlant.

Gani Jakupi